Az Új Szó ingyenes melléklete

Könyvjelző

2006. szeptember 21. 5. évfolyam 9. szám

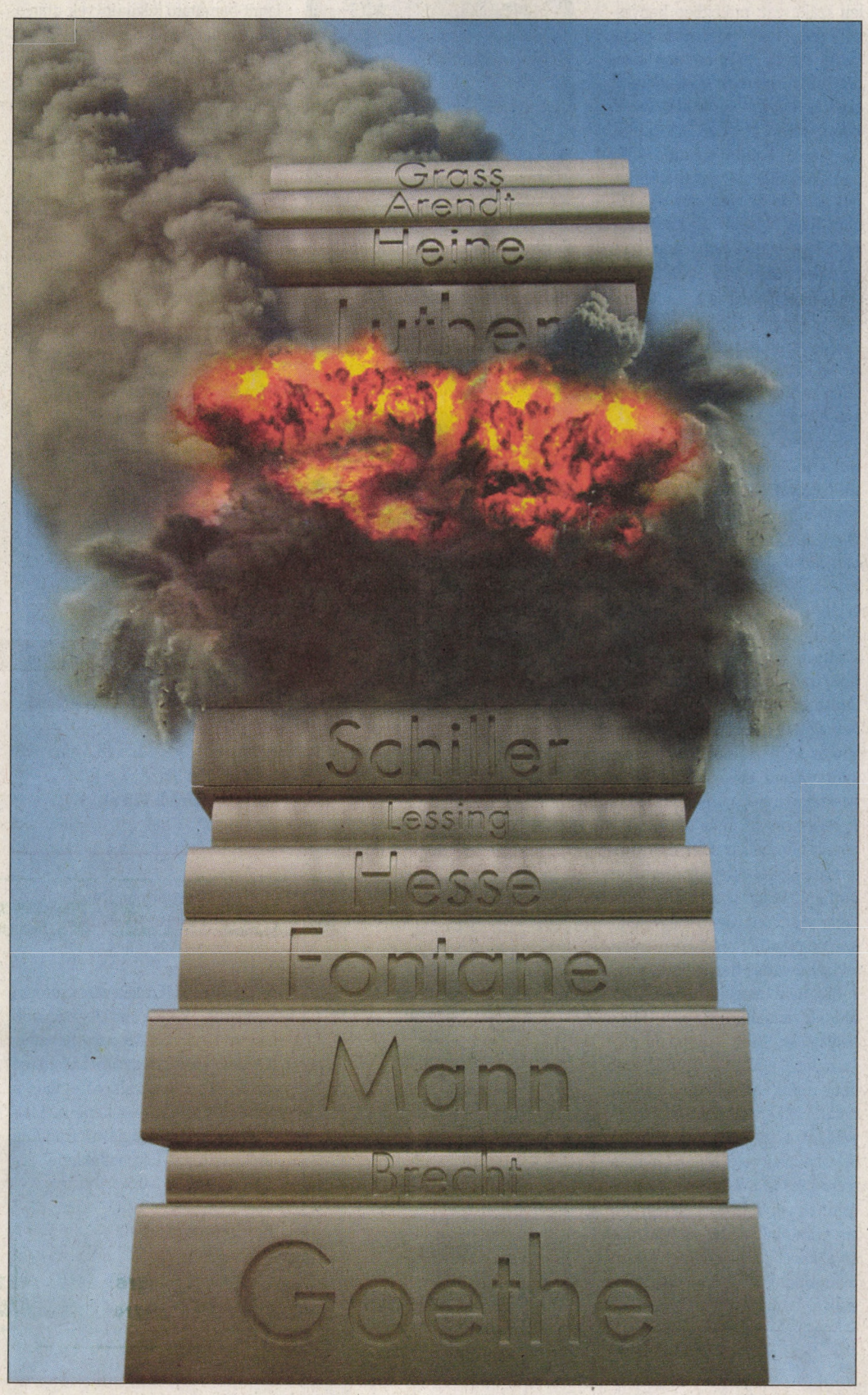

Barak László verseskötetéről
5. oldal

A szigligeti JAK-tábor
6–7. oldal

Főszerepben: Karol Wlachovský
10–13. oldal

Címlapsztori: Günter Grass

A Könyvjelző címoldalán látható kép eredetije (Arnd Wiegmann, Reuters) a berlini Babel téren idén áprilisban felállított hatalmas emlékműről készült: könyvek toronymagas oszlopa, gerincükön a német irodalom klasszikusainak nevével, a csúcson az 1999-ik évi Nobel-díjas Günter Grasséval. Zeman Ákos fényképmontázsa, mely ezt a tornyot egy szerencsétlenség utáni képzeletbeli állapotában láttatja, elméletileg mintha a megingathatatlan nagyságát kezdené ki. Kinek és minek, kérdezhetnénk – legkevésbé persze a német irodalom nagyságához fér kérdés, de még a Grass-művekéhez is csak költői. A montázs gyakorlatilag arra a globális sokkra utal, melyet Grass nemrégi bejelentése váltott ki. Eszerint tizenhét évesen (1944-ben) besorozták az Waffen-SS kötelékébe. A közhírré tett múlt bombaként robbant a sajtóban, s mivel csak napokkal előzte meg az író önéletrajzi könyvének (Beim Häuten der Zwiebel –'Hagymahámozás közben') megjelenését, melyben a náci haderőben való részvétele időszakát is taglalja, alaposan megosztotta a közvéleményt. Amely részint az új regényt megelőző kampányfogásként, reklámként érzékelte Grass vallomását, másrészt nehezményezi, hogy több mint hatvan éven át titkolta múltjának ezt a kellemetlen szakaszát, miközben kényesnek mondható történelmi-társadalmi ügyek fáradhatatlan ostorozójaként ismerik a világban. S mindezek fölött sokakat az boszszant, hogy belépett az SS-be, hogy erre – mint halandó, még nem író ember – egyáltalán képes volt, de ez még hagyján, hanem hogy később ugyanezt íróként elhallgatta, noha már a világsikert hozó, 1959-es Bádogdob című regényének is a múlt újraélése a témája. Hát akkor hogy is van ez a múlttal és a szembenézéssel, merült fel, és még hogy talán vissza kellene adnia a Nobel-díját is...

Sőt, csupa kisbetűvel lehetne írni a nevét, legföljebb a két utolsót naggyal. Az ám, jut eszembe, nekünk meg el kellene felejtenünk az eddig olvasott Grass-könyveket... (Ennek, gondolom, igazából az örülne, aki csak tervezte olvasni.) Még szerencse, hogy nekem már mindegy, és felőlem már azt követnek el az írók, amit akarnak, különösen a múltban, továbbá amikor még nem voltak írók. Persze, vigasztalan és vigasztalhatatlan olvasóként nekem Ungváry Rudolf is hasztalan menti, ami menthető – A fegyveres SS már csak hab a tortán címmel az Élet és Irodalomban emlékeztet arra (erről se tudtam), hogy Grasst a kemény kiképzés nagyon megviselte, ezért bosszúból rendszeresen belevizelt felettes tisztjei kávéjába.

Figyelem magam, vajon állást tudok-e foglalni ebben a kínos helyzetben. Mert – gondold meg –, milyen ember is az író? Jobb nem tudni. Alkalmasint kiállhatatlan, beképzelt, öntelt. Büdös, például. Vagy pénzt kér kölcsön, ha találkozol vele. Míg ha nem ismered, csak a könyveit, akármilyennek gondolhatod, ha egyáltalán gondolni vágysz rá. Másrészt ez a kávéba vizelés: mélyen humánus dolog. Gondold meg, hogy csak az ember vizel a kávéba.

ČTK/AP-felvétel

Csanda Gábor

ÚJ KÖNYVEINK

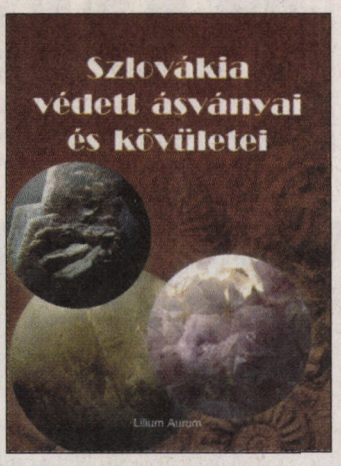

Csicsay Alajos
Szlovákia védett ásványai és kövületei
Lilium Aurum

A Szlovákia védett növényeit és állatait bemutató kézikönyvek után a sorozat harmadik darabja a Szlovákia területén fellelhető ásványkincsek és kövületek szakszerű összefoglalóját nyújtja. Színes fényképekkel, Miklós László előszavával.

Fűzve, 136 old., 12,5x16,5 cm
bolti ár: 179 Sk
kedvezménnyel: 161 Sk

Genette, Gérrad
Metalepszis
Kalligram

A klasszikus retorika a következmény előzménnyel, az előzmény következménnyel való megjelölését nevezi metalepszisnek. Az ismert francia irodalomkritikus a metalepszis szükségszerű, ám nyugtalanító előfordulását más művészetekben is bemutatja: a festészetben, a színházban, a filmművészetben, a televízióban. Z. Varga Zoltán fordítása.

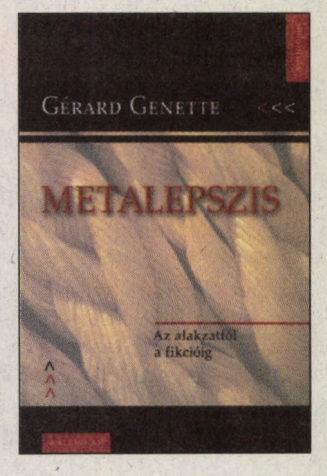

Fűzve, 120 old., 12,5x18,5 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 120 Sk

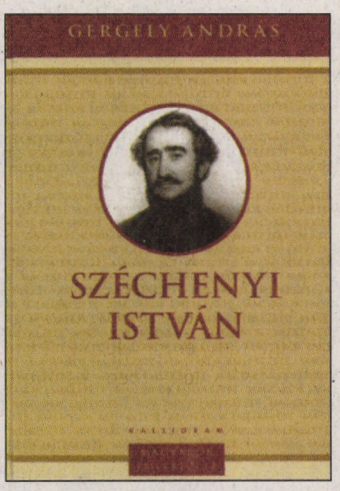

Gergely András
Széchenyi István
Kalligram

A Magyarok Emlékezete sorozat harmadik kötete a „legnagyobb magyar" pályaképét rajzolja meg. A monográfiából az író Széchenyi mögül felsejlik az alkotó ember, a politikus, a reformer képe is. Élet- és korrajzi kronológiával, irodalmi tájékoztatóval, képmelléklettel.

Kötve, 208 old., 13x19,5 cm
bolti ár: 250 Sk
kedvezménnyel: 210 Sk

ÚJ KÖNYVEINK

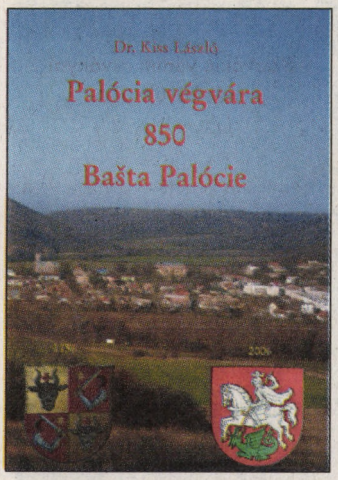

Dr. Kiss László
Palócia végvára
KT Kiadó

A kétnyelvű (magyar és szlovák) falumonográfia Palást 850 éves történelmét foglalja össze a községről korábban megjelent vagy azzal kapcsolatos történelmi, irodalmi és publicisztikai szövegek által. Színes fényképmelléklettel.

Fűzve, 168 old., 14,6x21 cm
bolti ár: 186 Sk

Kovács László–Simon Attila
A magyar nép története
Lilium Aurum

A három kötetre tervezett képes történelmi sorozat első része a honfoglalástól a szatmári békéig (1711) terjedő időszakot öleli fel. A színes, krétapapíron nyomott, gazdagon illusztrált könyv a tanuló ifjúság és a művelt felnőtt olvasó számára egyaránt hasznos olvasmányt kínál.

Kötve, 64 old., 21,5x30,4 cm
bolti ár: 278 Sk
kedvezménnyel: 250 Sk

Kovács Magda
A gonosz asszony hagyatéka
Lilium Aurum

„Kovács Magda írásait olvasva belső tájakon utazunk, s az írónő látomásainak kísérteties fénye világítja az utat előttünk. A gonosz asszony hagyatékában lapozgatunk. Mi tagadás, lapról lapra, novelláról novellára nagyobb élvezettel" – Grendel Lajos. A könyv a szerző novelláiból kínál reprezentatív válogatást.

Kötve, 176 old., 13,7x20,4 cm
bolti ár: 169 Sk
kedvezménnyel: 152 Sk

Krajnyik Zsolt–Kontár Roland
Környezetvédelmi és környezetgazdaságtani értelmező szótár
KT Kiadó

A szótár közel hatszáz, a környezetvédelem és a környezet-gazdaságtan területén leggyakrabban használt fogalmak, szavak és szókapcsolatok magyar–szlovák–angol megfelelőit tartalmazza, a fogalmak magyar és szlovák meghatározásával együtt.

Fűzve, 176 old., 14x19,7 cm
bolti ár: 138 Sk

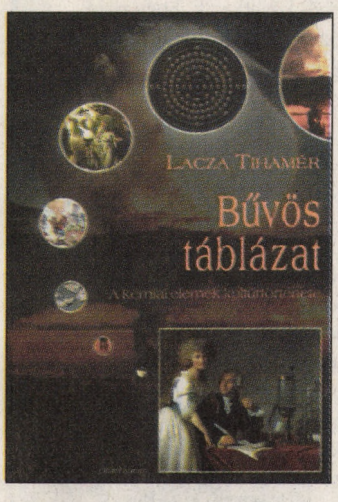

Lacza Tihamér
Bűvös táblázat
Lilium Aurum

A kémiai elemek kultúrtörténete alcímű tudomány- és művelődéstörténeti összefoglaló az ismeretterjesztő szakirodalom igényességével az atomok és az elemek megismerésének és felfedezésének történetében kalauzolja el az olvasót, kitekintve a kémiai elemeknek a civilizáció fejlődésében betöltött szerepére is.

Kötve, 264 old., 21,2x30,4 cm
bolti ár: 369 Sk
kedvezménnyel: 332 Sk

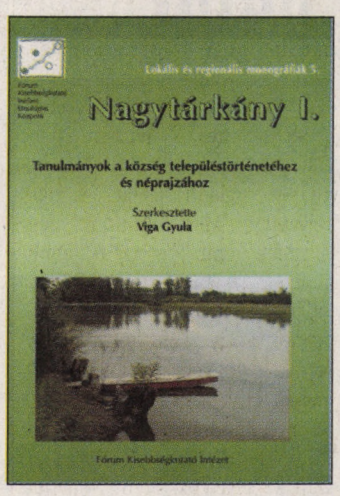

Viga Gyula szerk.
Nagytárkány I.
Fórum Kisebbségkutató Intézet

A *Lokális és regionális monográfiák* sorozat 5. darabja. A történeti-néprajzi monográfia a község és a szűkebb térség történeti fejlődését, változó népi kultúráját mutatja be tizenhat tanulmányban. Számos képpel, ábrával, táblázattal, szlovák és német összefoglalóval.

Kötve, 504 old., 17x24,5 cm
bolti ár: 350 Sk
kedvezménnyel: 315 Sk

Nagy Zoltán: Egy nyár emlékére. Tus, akvarell, 2003

Csefo Erika

Élni és halni

Fűzfaként ölelt át az este,

És elvette, ami a legfontosabb volt: a testem.

Meztelen maradt lelkem felocsúdva nézett a messziségbe,

És nagyot kiáltott föl az égbe.

Magamra maradtam: test és lélek nélkül,

De még van valaki a Földön: a Halál.

Tisztelt Könyvjelző,

Csefo Erikának hívnak, szeptember 4-től a Rozsnyói Egészségügyi Szakközépiskola tanulója vagyok. Az életem legnagyobb célja elvégezni az orvosi egyetemet és patológusként beékelődni a világba. A költészet számomra olyan, mint egy darab kenyér. De nem elég csak egy verset írni, és mindjárt költőnek mondani magad: neked kell lenni a vers. Egy leírt vers maga az élet és a halál. Ebből következik, hogy nem létezik rossz élet és halál egyben. Szeretném, ha megjelentetnék verseimet. Köszönöm: Csefo Erika.

Kedves Erika,

köszönöm hosszú és részletes leveled (remélem, tegezhetlek), melyből a fenti sorokat tartottam fontosnak kiemelni, hogy az olvasók dióhéjban megtudhassák Rólad a legfontosabbakat. Verseid közül az itt megjelenő tetszett a legjobban, gratulálok hozzá, s fogadd érte szeretettel Juhász R. József legújabb kötetét (*Képben vagy?*), a Nap Kiadó ajándékát.

A szerk.

Don Te oda-vissza

Barak Lászlóról s kifejezetten a költészetéről, poétikájáról már írtak mindenfélét. Pedig míg pokolra nem jut mifelénk az ember, ez nem jellemző szokás. Az emberélet útjának felén. Nem divat. Volt már közéleti költő, közéleti költészettel. A közmorál ki- és felfordítója, egy Dante-invokátor, Villon-variátor és mi több: maffiamoralista. Folytathatnánk persze hosszasan a sort a Barak-kód feloldására, feltérképezésére annál is nagyobb biztonsággal és bizonyossággal, mivel nekünk már megvan a királyi vonal, a *Retúr a pokolba*.

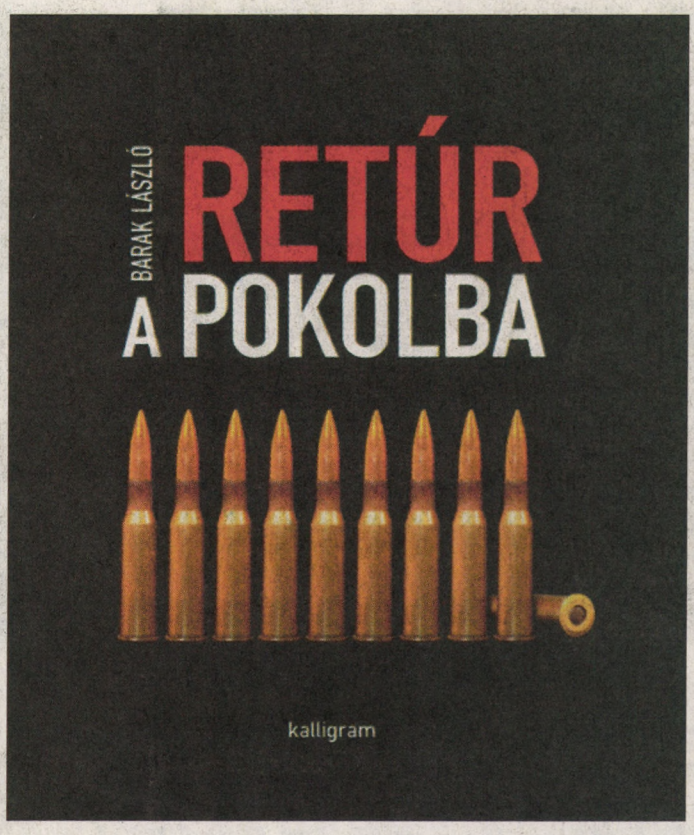

Nekem a szereplíra – még iskolai emlék – jutott eszemben a kötet olvasása közben. Vagyis az a lapos, látens lexikonnyelven megfogalmazott, a lírai én behelyezkedése a konkrét megszólaló szerepkörébe, beszédhelyzetébe, ami akkor, abban az esetben, annak a nézőpontjából(-ról), szituációjáról is beszél, próbál beszélni. Szóval, valami ilyesmi. Efféle fineszt dob számunkra a szerző, üdvös biztonsággal, hisz nagy hozzáértéssel használja ezt a fogást. Felkészülten, nem vaktában forgatja fegyverét, az alvilág provizórikus, skiccelt díszletei közepette.

De talán mégsem igazán ez a helyzet. A könyv valós kulcsa. Vagyis a járatunk száma az infernó felé. A költő retúrjegye más útra szól, vagy ha nem is épp ily radikális az eltérítés, eltérés, más útra is szólhat. Mondjuk, ha például eltérő váltókat talál, használ, hogy aztán a nagyra becsült olvasót kigolyózza, illetve vakvágányra vezesse, terelje. Nyelvében erős, ebben az esetben eltekinthetünk a vázlatosságtól, ami esetlegesen azt a bizonyos alvilágot jelzi, körvonalazza. Sőt helyenként, bizonyos értelemben „választékosabb", színesebb is. Bűnözők Basic-könyve lehetne talán.

Azonban rögtön az *Invokáció* című nyitóvers legalább két eshetőséget juttat még játékba. Valamiképp kontaminálva azokat. Minket meg esetleg zavarba hoz, hogy most a hagyományos segélykéréssel, felhívással indul-e ez a szerelvény, vagy pedig a baraki paradigma felől, aki ezt beszólásként érti, invenciózusan kijátszva az oda-vissza jegy szavatosságának lehetőségeit: *„ezt kapjátok ki...! / hogy ne mondjam: be!"* (9.)

A kezdettől tudatosan csúsztató kétirányúságra rengeteg összetett és ugyanakkor egyszerű szerkezeti elem, forma és komponens utal. Célszerűen ötvözve a ravasz szövegrészeket, dramaturgiai funkciókat a szlenggel és a zsargonnal.

Ezen kettőség dörzsölt kötetbéli/szövegbéli szereplője akár a Starter (*starter, a katona*), aki a beindítás, „elmenés" figurája, miközben egy számára meglehetősen több szempontból is izgalmas szituációban két golyót kap a fejébe. Kivégzik. A halál beáll. Érkezik.

De a menettérti utazással kapcsolatban feltűnik továbbá: Orfeusz, Dante, Villon vagy akár az epilógusban szereplő Sancho Panza alakja egyaránt.

És akkor még nem is beszéltünk a vendégszövegek kellőképpen potens, izgalmas konstellációkat létrehozó alkalmazásáról. Gondolok itt akár a mottóban, de a kötetben többször feltűnő, érkező Örkény-textusokra, vagy a meglehetős Radnóti-allúziókra, hogy többet ne említsek. Hisz előbb-utóbb mindenki magára ismer, akár másból is, önnönmagára. Rólad szól. Te leszel. Egy utas a sokból. Számolgathatod. Barak megvan. *Ipiapacs*. Itt ez a jó kis könyv. Lehet utazni. Üdvözlöm, hisz:

A retúr, a pokolban is retÚr!

Mizser Attila

MEGZENÉSÍTETT BARAK-VERSEK

Barak László
Miféle szerzet vagy te?
Pogány oratórium az azonos című kötet anyagából. Zenéjét szerezte: Zsákovics László, előadja Gál Tamás és Kiss Szilvia. Szövegválogató: Gágyor Péter. A lemez összideje: 41,01 perc.

Barak László
Igazi gengszterek?
Zenés hangjáték a költő Retúr a pokolba című verseskötete alapján. Zene: Zsákovics László, rendező: Gágyor Péter, előadja: Tóth Rita és Gál Tamás. Összidő: 30,41 perc.

Egy színvonalas irodalmi tábor Szigligeten

Vita a kortárs magyar drámáról: Tasnádi István, Radnóti Zsuzsa, Háy János, Jákfalvy Magdolna, Nánay István. A szerző felvétele

A szigligeti Esterházy-kastély, amelyben a magyar írók alkotóháza is működik, 1999-től ad otthont a fiatal írókat tömörítő József Attila Kör (JAK) nyári irodalmi táborainak. Korábban, négy éven keresztül Tata volt a helyszín, s nem egy résztvevő számára a tatai táborok hangulata bizonyos nosztalgiát jelentett. Ma már bízvást kijelenthető, hogy a szigligeti JAK-táborok hangulata semmiben sem marad alatta a tataiakénak, s a programok színvonala is egyenletes, megbízható. A legjobb Kárpát-medencei magyar irodalmi táborról van szó ugyanis, ahol nemcsak felolvasások, beszélgetések, viták, könyvbemutatók váltják egymást, hanem az érdeklődők vagy a pályakezdők olyan szemináriumokon is részt vehetnek, amelyeken egy-egy elismert pályatárs avatja be őket a szakma rejtelmeibe. Idén volt prózaírói szeminárium Lovas Ildikóval, forgatókönyv-írói Csaplár Vilmossal, műfordítói Tóth Krisztinával és költészeti Nádasdy Ádámmal. A kritikai szemináriumokon pedig fiatal irodalomkritikusok mutatták be a kortárs irodalom egy-egy szeletét, többek között Kovács András Ferenc, Kiss Ottó, Selyem Zsuzsa egy-egy kötetét L. Varga Péter, Zsigmond Andrea és Zólya Andrea Csilla. Az említett szemináriumok általában nem monológ jellegűek, többször élénk vita bontakozik ki az előadók és a hallgatóság részvételével, így történt ez például Kovács András Ferenc *Hazatérés Hellászból* című kötete esetében, amelynek egyes szövegei értelmezhetők fordításként, átírásként, de KAF saját verseiként is.

Az első napon *Ízlések és pofonok* címmel egy kritikai beszélgetősorozat részeként Bánki Éva, Bónus Tibor, Sárközy Bence és Tönkő Vera beszélgetett Tóth Krisztina *Vonalkód* című elbeszéléskötetéről. A főként Bónus Tibor észrevételei által irányított *Vonalkód*-értelmezés és vita izgalmas kanyarulatai előkészítették az utána következő beszélgetést, amelynek témája az internet és az irodalom kapcsolata volt. Nemes Zoltán Márió a *Kistangó*, Németh Gábor a *Litera*, Szabó Géza az *Erdélyi Terasz*, Vass Tibor pedig a *Spanyolnátha* képviseletében beszélgettek arról, mennyire konkurenciái egymásnak és a hagyományos, papírra nyomtatott irodalmi lapoknak a felsorolt virtuális irodalmi folyóiratok. A moderátor, Bedecs László által feltett kérdések eredményeként rengeteg műhelytitokról hullt le a lepel a beszélgetés végére...

A második nap, amelyet *Botránynap*ként jelöltek meg a tábor programjában, irodalom és botrány kapcsolatába vezette be a hallgatóságot. Délelőtt Erős Ferenc a freudi pszichoanalízis és a botrány kapcsolatát elemezte, Tóth Sára *A botrány Kertész Imrénél* címmel tartott előadást, Vajda Károly a német nyelvű soáirodalomban megjelenő botrányról, Vaskó Péter pedig *Isten, Haza, Csalás* címmel *A Da Vinci-kód* című regényről értekezett. Vaskó szerint ez utóbbi regény több sebből vérzik, és egy valódi történész számára a rengeteg hiba, tévedés, sőt hazugság hiteltelenné teszi a könyvet. Az egyetlen valódi probléma szerinte a nők szerepének megoldatlansága az egyházban, az egyházi hierarchiában, ezt a valós problémát lovagolta meg a regény jó üzleti érzékkel. Este *Mindennapi botrányaink* címmel beszélgetés következett, amelynek moderátora Grecsó Krisztián volt. A beszélgetésben Farkas Zsolt, Forgács Zsuzsa Bruria, Kiss László és Balogh Tamás vett részt. Balogh Kosztolányi életrajzának kutatásával foglalkozik, s azokról a dokumentumokról, levelekről beszélt, amelyek új, negatív megvilágításba helyezik az írót. A beszélgetés után felolvasás következ-

„A császealjnak válaszolnia kellett a tábornoknak arra a kérdésére, hogy mi módon ismerik fel egymást a lelkek a halál után. Amikor az egyik tisztiszolga, aki egyúttal a lakáj szerepét is betöltötte, bevitte hozzá Nyehljudov névjegyét, a császealj közvetítésével éppen Jeanne d'Arc szelleme szólt hozzájuk. A szellem a következő szavakat betűzte ki: »Halál után a lelkek meg...«" Részlet Lev Tolsztoj Feltámadás című regényéből. A képen Szigeti László, a Kalligram Könyvkiadó igazgatója.

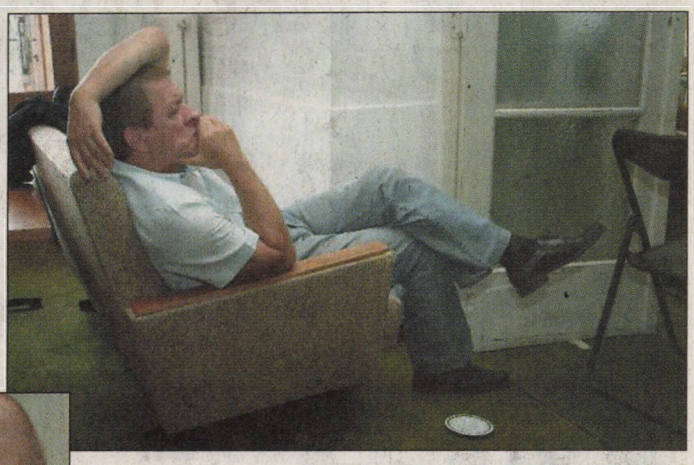

Csütörtök, aug. 31. „Kimehettem volna focizni, nem baj, edzek a hétvégi magyar–norvégra. Nézem. Nem tudom, kinek szurkoljak, kinek drukkoljak. Patt. Szurker lettem. Helyi erőkkel küzd a kortárs élvonal. Kukorelly és Farkas agilis. Csak az a fránya gravitáció aggasztó. Németh Zoli nem meri mellel levenni, mert állítólag allergiás a labdára ragadt pollenre. Szinte hallom a beszólást: prüszköld be, Zoli! Kabai Keménnyel beszélget. Bájos zátonykerülgetés. Valahogy mindig továbbmegy, vagy ráfut. Lírai élőbeszéd. Néha a helyzet beszédesebb. A versek meg hatnak. Na nem meg, hanem mint hatás. Egymásra találtak. Ha mindketten hallgatnának, az is lírai lenne."
Részlet Mizser Attila naplójából – Attila volt az idei tábor egyik naplóírója. (A JAK-tábor legnépszerűbb programja a naplók felolvasása. A naplót mindig ketten írják, kiknek személye az utolsó esti felolvasásig titok, s kiknek személyére bárki tippelhet. A megfejtő a táborra ingyenes koszt-kvártélyt nyer.) Kóti Kata felvétele. Forrás: http://www.jozsefattilakor.hu/jaktabor

Mizser Attila és Németh Zoltán

Rácz I. Péter fél szemmel olvas.

A kastély előtti teraszon: Csaplár Vilmos. Kóti Kata felvételei

zett botránytematikában, Farkas Zsolt például a Kalligramnál megjelent *Ér* című kötetéből olvasott fel részleteket.

A harmadik nap délelőttjét élénk vita jellemezte, a kortárs magyar drámáról Tasnádi István, Radnóti Zsuzsa, Háy János, Jákfalvy Magdolna és Nánay István beszélgetett (moderátor: Deres Péter), szóba került többek között Háy *Gézagyerek* című darabjának fogadtatása, de vita bontakozott ki a színházi siker természetéről és a magyarországi színházkultúra bizonyos fokú konzervativizmusáról is. Este Kabai Lóránt beszélgetett Kemény Istvánnal, majd Bódis Kriszta, Gordon Agáta (*Irodalmi Centrifuga*), Pécsi Kata (*Esztertáska*), Sándor Bea (*Femidok*) és Szilágyi Szilvia (*Tűsarok*) kavarta fel az állóvizet Bárdos Deák Ági segítségével: a női szerepekről, a férfiközpontú társadalomról, a teljesítményelvről. Az ötödik nap legizgalmasabb programja a Lator László-beszélgetés (Imreh Andrással) és az *Árgus* folyóirat felolvasóestje volt Király Levente, Kiss Judit Ágnes, Nemes Zoltán Márió, Sopotnik Zoltán és Pollágh Péter közreműködésével. Az utolsó napon filmes lapok és műhelyek mutatkoztak be, teljes gőzzel beindult Sarankó Márta anagrammagyára, este pedig sor került a sokak által várt titkos szigligeti naplók felolvasására. Az idén Darabos Enikő és a füleki Mizser Attila írták majd egy héten keresztül a titkos szigligeti naplókat, amelyek olvashatók a József Attila Kör honlapján is.

Az idei szigligeti tábor folytatta az eddigi pozitív hagyományokat. A tábor krónikájához még annyi tartozik hozzá, hogy a JAK elnöki tisztét az idei tábor idején tartott JAK-közgyűlésen Menyhért Anna Gerevich Andrásnak adta át.

Németh Zoltán

A naplóírók: Darabos Enikő és Mizser Attila. A szerző felvétele

Olvasnivalók

1. Az Artforum egyik könyvesboltja a Kecske utca (Kozia) és az Apácapálya utca (Panenská) sarkán található. A legtöbb pozsonyi szlovák könyvesbolttal ellentétben itt nem a minden kirakatot és újságosstandot elárasztó tömegcikket árusítják, hanem a szlovák és a cseh (részben más nyelvű, főként angol) könyvkínálat legjavát. Hetente aktualizált slágerlistájukat legutóbb Romsics Ignác Trianonská dohoda (Kalligram, 2006) című könyve vezette. A pénztárnál folyóiratok és lapok, képeslapok kaphatók, a hátsó részben cd-lemezek. A vásárló kérésére beszerzik a kért, de éppen nem kapható könyvet.

2. A Kalligramtól az Artforum boltja felé vezető úton, egészen pontosan a Kecske utca (az egykori Kisfaludy utca) 16. alatti szép kis házban – miként az a rajta elhelyezett és szerencsére megőrződött márványlapon olvasható – lakott 1817-ben Kisfaludy Károly.

Képes sétára hívjuk meg olvasóinkat Pozsony belvárosába, ahol a figyelmes ember nemcsak könyvhöz vagy folyóirathoz juthat hozzá, hanem jártában-keltében kisebb magyar szövegek és szövegtöredékek is kínálják magukat. Sorozatunk első térsége az északi városközpont, térképünkön ennek néhány olvasmányos helyét jelöltük be.

Térkép: Új Szó, Könyvjelző

3. Kalligram Könyv- és Lapkiadó (Staromestská 6/D, 2. emelet). A kiadó székhelyéül szolgáló második emelet egy jellegtelen szürke épület része, mely az Új hídról a központba vezető Óvárosi utcán áll, előtte kis zölddel, parányi parkolóterrel. A kapucsengőn a Kalligram feliratú gombot kell megnyomni. A kiadó termékein kívül a Könyvjelzőben bemutatott kiadványok (az AB-ART, a Lilium Aurum, a KT Kiadó, a Madách-Posonium, a Méry Ratio, a Nap Kiadó és a Plectrum könyvei) mindegyike megkapható itt: lehet válogatni, kedvezményesen vásárolni. Ugyanitt beszerezhető a Kalligram folyóirat legújabb és némely régebbi száma is.

Pozsonyban I.

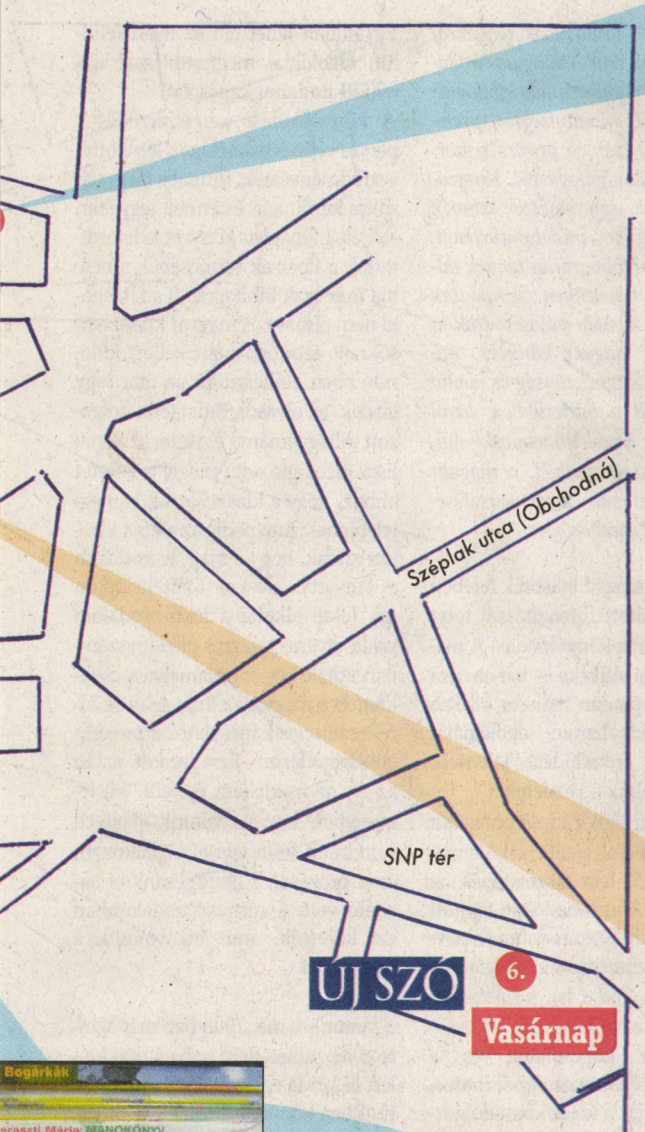

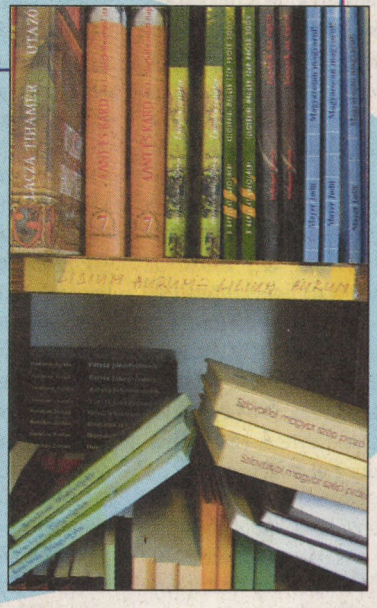

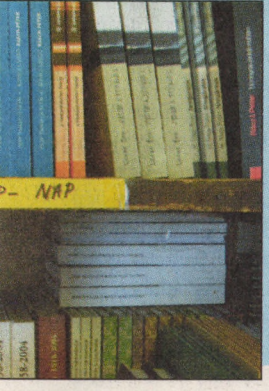

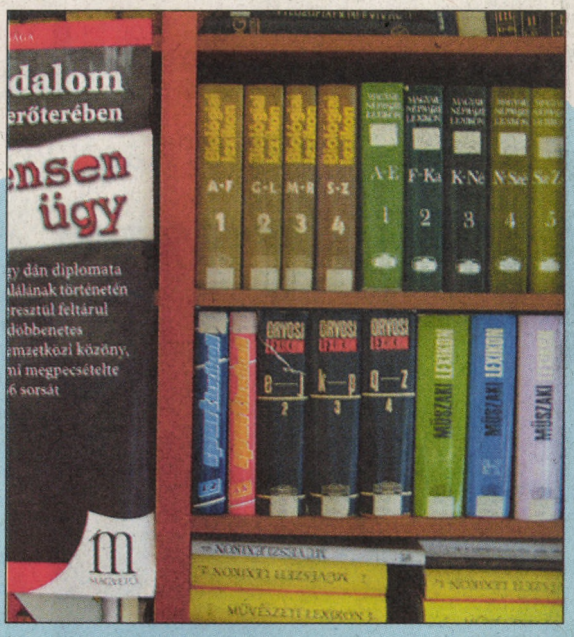

5. A Magyar Köztársaság Kulturális Intézete (MKKI, Palisády 54.) A Védcölöp utca elején álló impozáns épület könnyen azonosítható messzebbről is a homlokzatán lengő magyar lobogóról. Az itt folyamatosan rendezett számos kulturális eseményen kívül gazdag könyvtárral várja az érdeklődőket: a nyitvatartási órákat a kapucsengő fölötti táblácska hirdeti. Könyveken kívül rengeteg újság és folyóirat is jár az idén nyáron fölújított intézménybe. Akinek akad egy szabad félórája errefelé, ne hagyja ki a lehetőséget.

4. Kis magyar tábla GÁZ feliratal, mintegy három méteres magasságban a Konvent utcában, a régi evangélikus líceum épületén. A líceumról, pontosabban Magyarország legrégibb evangélikus tanintézetének utolsó negyven évéről Egy régi alma mater címmel Fukári Valéria jelentetett meg könyvet (Kalligram, 2003) – ehhez a kiváló műhöz a Könyvjelző által vagy egyenest a kiadóban még mindig hozzá lehet jutni. (Cs. G. felvételei)

A magyar irodalom tolmácsa

Interjú Karol Wlachovskýval

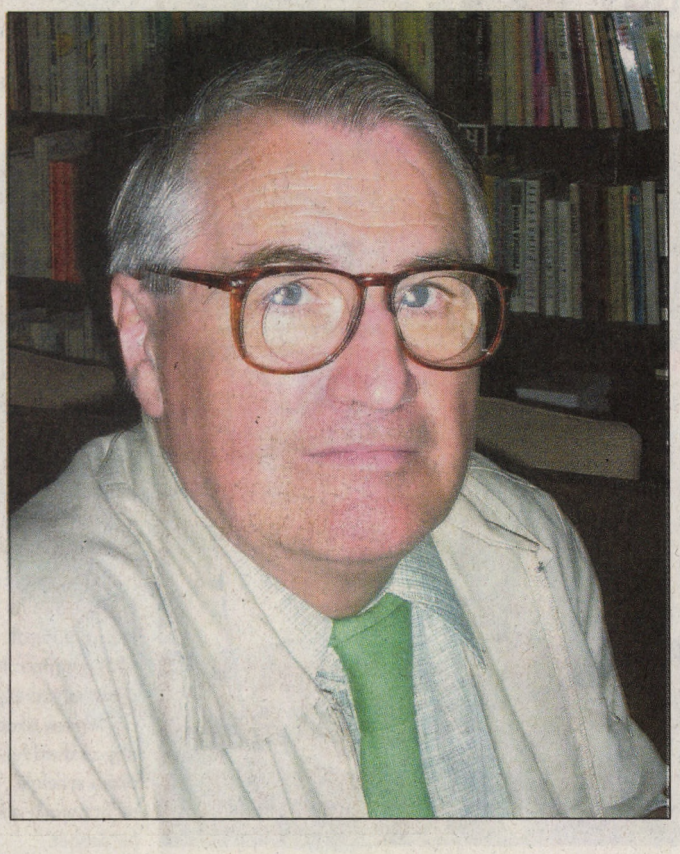

„Az élő magyar irodalommal Mészöly Miklóson keresztül ismerkedtem meg. Ezen a területen mondhatni autodidakta vagyok, hiszen az egyetemen nem tanultam magyar irodalmat, szlovák irodalmat és könyvtártudományt végeztem. Mikor 1963 őszén bekerültem a Slovenské pohľady szerkesztőségébe mint egyetemista, a főszerkesztő Milan Ferko – aki akkor még nagyon nyitott ember volt ilyen szempontból, azt hirdette, hogy a csehszlovákiai magyar irodalom is a csehszlovák irodalom kontextusának a része – rám bízta a magyar irodalmat. Főleg a csehszlovákiai magyar irodalom szerzőit kellett figyelni, a kapcsolat sikeres is volt, az összetartó kapocs – lehet, hogy ez ma meglepő, de így igaz – Monoszlóy Dezső volt, aki megtalálta az utat a fiatal szlovák írónemzedékhez. Lényegében tehát egy szerkesztői feladatot kaptam, mert állítólag nekem volt ehhez vonzalmam, mivel gömöri származású vagyok. Akkor még nemigen tudtam magyarul, de fokozatosan elmélyültem a nyelvben. Szerencsém volt abban, hogy kiváló kísérőim lettek Magyarországon. Az egyik a már említett Mészöly Miklós volt Budapesten, Miskolcon pedig Zimonyi Zoltán irodalomkritikus. Az ő révükön bekerültem olyan irodalmi közegbe, amely a nem hivatalos, háttérbe szorított, inkább a magánszférában mutatkozó irodalmat jelentette. Mészöly bevezetett például Ottlikhoz, Örkény Istvánhoz, Szentkuthy Miklóshoz, összehozott Mándy Ivánnal, és aztán a kör bővült. Másrészt ahhoz a szerencsés nemzedékhez tartozom, amelynek szélesebb irodalmi műveltsége volt, lehetősége nyílt a hatvanas évek nyitott légkörében sok mindent megismerni a kortárs, főleg francia bölcseletből, irodalomból, és serkentett minket az a mozgás is, ami a cseh irodalomban elindult."

A könyvtári katalógusok tényekről beszélnek: például a magyar irodalom szlovák fordításának bibliográfiai tényeiről. Mennyiségről, preferált korszakokról és preferált szerzőkről, irodalomfelfogásról. Kirajzolódik általuk egy sajátos szlovák nyelvű magyar irodalomtörténet. Hogy ezek a bibliográfiai tények miként jöttek létre, milyen szempontok és feltételek mentén választódtak ki fordításra a magyar könyvek, milyen szervezői tevékenység és kiadói huzavona áll a hátterükben, arról beszélgetünk Karol Wlachovský műfordítóval, szerkesztővel, a magyar irodalom szlovák megismertetésének önzetlen szervezőjével.

A huszadik század második felében soha nem látott intenzitással folyt Szlovákiában a könyvkiadás. A magyar irodalmi műveké is, bár ez nem föltétlenül spontán, hanem inkább az internacionalizmus ideológiáját érvényesítő érdeklődést jelentett. Milyenek voltak a kezdetek?

A társadalmi légkör kicsit bonyolult volt, és ez befolyásolta a könyvkiadást is. 1953-ban átszervezték az államosított könyvkiadókat, így jött létre a Szlovák Szépirodalmi Könyvkiadó (ehhez tartozott 1968-ig a Madách Kiadó elődje is), később Tatranra keresztelték vissza. A szlovák–magyar kapcsolatok és a könyvkiadás szempontjából fontos, hogy akkortájt a kiadókban dolgoztak olyan emberek, akik magukkal hozták a magyar nyelvtudást. Ilyennek számított például Ľudo Zúbek vagy a Tatran irodalmi vezetője, Ivan Kupec. Ők indították el a magyar irodalmi fordítások sorozatait, elkezdték kiadni Mikszáth, Eötvös József műveit, Jókai regényeit. A legnagyobb húzás az volt, hogy rábeszélték Smreket, aki abban az időben saját verset nem közölhetett, hogy készítse el a Petőfi-fordítást. Véleményem szerint szláv területen a mai napig ez az egyik legjobb Petőfi-fordítás. Smrek 1954-ben Állami Díjat kapott érte, s ezzel a magyar irodalom el volt ismerve. De ekkor már léteztek az államközi kulturális szerződések is, a politikai légkör a proletár internacionalizmus jegyében a két nép között enyhült, Rákosi Kassán járt stb.

Egyáltalán lehet élő az ilyen felülről, ideológiai megfontolással irányított irodalmi kapcsolat?

A könyvkiadási keretszerződések persze vegyes bizottságok létrejöttét is eredményezték, formális tárgyalásokra került sor, és ennek jegyében sok olyan magyar könyvet is lefordítottak a korszak terméséből, amely ma már csak bibliográfiai adat, senki nem olvassa. A magyar klasszikusoknak azonban nem kellett különösebben előkészíteni az utat, úgy látszik, az olvasók tudatában dolgozott a hagyomány. Az internacionalista ideológia adta mégis a keretet ahhoz, hogy a klasszikusok is megjelenjenek, ami pedig az alapja lehetett annak, hogy a magyar irodalom a hatvanas évekre átértékelődjön (pl. Jókai alkotta a lektűrirodalom javát, ötven-százezres példányszámban adták ki), és valamelyest csökkentett a magyar kultúra szlovák kirekesztésével kapcsolatos sztereotip gondolkodáson. Erre tudott aztán az én nemzedékem építeni. Mi lényegében ketten voltunk: Vojtech Kondrót a költészettel foglalkozott, én a prózával. A felfogásunk is hasonló volt: a magyar irodalomban azt kerestük, amit hiányoltunk a szlovákból.

Számunkra ma, 2006-ban már szinte elképzelhetetlen, milyen utat kellett bejárnia egy-egy könyvnek, esetünkben könyvfordításnak az 50-es, 60-as, 70-es években ahhoz, hogy napvilágot láthasson...

Az ötvenes évek végén, a hatvanas évek elején még nem voltam a szakmában, közvetlenül nem ismerem a részleteket, de a könyvkiadási folyamat hasonló volt, mint később. Már akkor is kérvényezni kellett a kiadást, aztán jóváhagyások, lektorok bevonása. Hatvannyolc után, a konszolidációs években már ehhez a gyakorlathoz nyúltak vissza, csak még elmélyítették, létrehozták az ún. szuperlektorokat is, akik a Kiadói Főigazgatóság (Slovenské ústredie knižnej kultúry) mellett dolgoztak. El kell mondani azt is – a hetvenes évekről beszélek, amikor már én is könyvkiadóban dolgoztam –, hogy a Kiadói Főigazgatóságra, ami egy háttérintézmény volt, kerültek művelt, irodalomértő

emberek is, akik elősegítették a dolgokat. Mindenekelőtt Vincent Šabíkot tudnám említeni, ő magyarul nem tudott, de sok mindent olvasott a magyar irodalomból német fordításban, s nem gördített akadályt a szlovák megjelenés elé, ha éppenséggel olyan műről is volt szó, amely ideológiailag nem teljesen felelt meg. Konkrét esetem vele: ő mentette meg a zúzdától Kertész Ákos *Makrá*ját, amely az 1979-es szlovák kiadás előtt már megjelent németül, s ennek alapján meg tudta a megfelelő helyen védeni. Ez a könyv nagyon fontos volt abból a szempontból, hogy azelőtt az 56-os eseményekről szlovákul csak hivatalos politológiai írások jelentek meg, s nemzedékem szlovák írói – Jaroš, Mitana, Dušek – először a *Makrá*ból kezdték egyáltalán sejteni, mi is volt a valódi helyzet. Pult alatti áruként szétkapkodták.

Ez az eset a cenzúra különös működését is példázza... Rekonstruálná, hogyan folyt bele a cenzúra már az engedélyeztetési folyamatba?

Az külön hivatal volt, úgy hívták, hogy sajtófelügyelőség („tlačový dozor"). Tehát: a könyv megjelenését a Kiadói Főigazgatóság engedélyezte, a kérvényhez először nem kellett csatolni a lektori véleményeket, azt csak akkor kértek, ha valami nem tetszett nekik, sőt néha külön is lektoráltatták. Majd ennek alapján rátették az engedélyre a pecsétet – vagy nem. A kiadókon belül pedig különböző volt a helyzet. Először is működött az öncenzúra. Az öncenzúrának pedig nem volt határa. Benne volt a mondatokban.

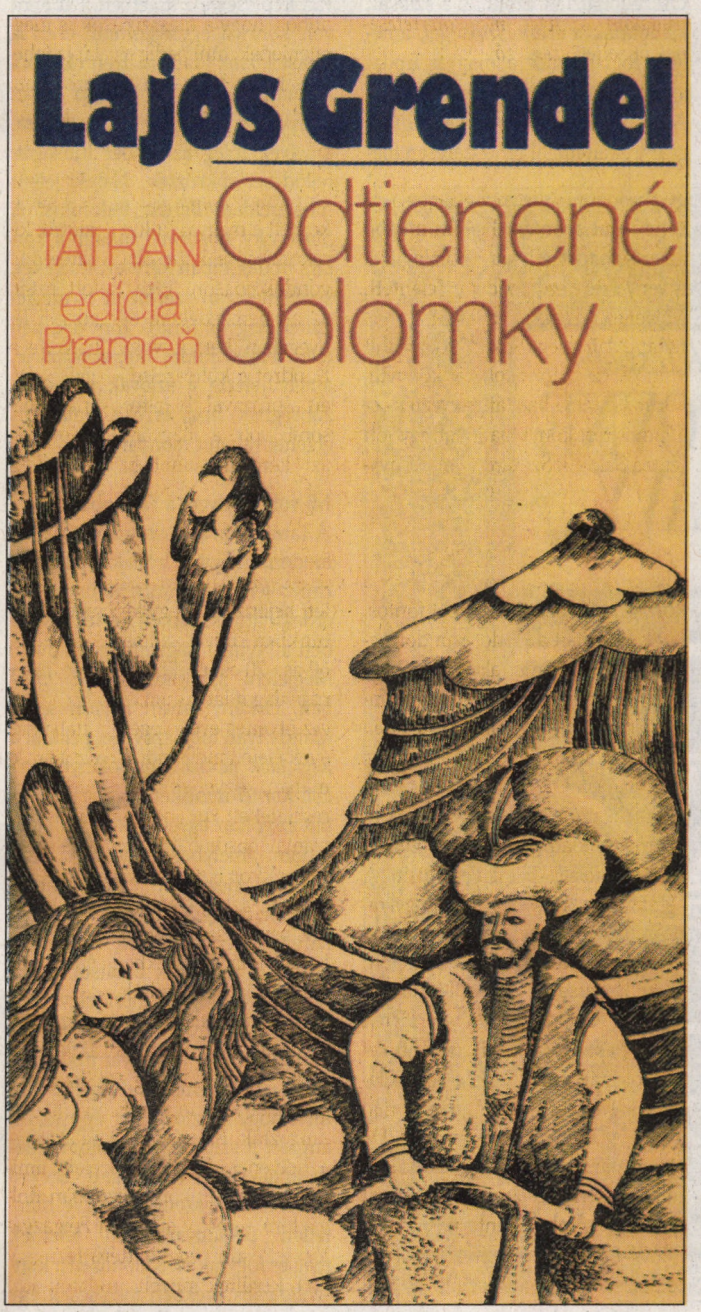

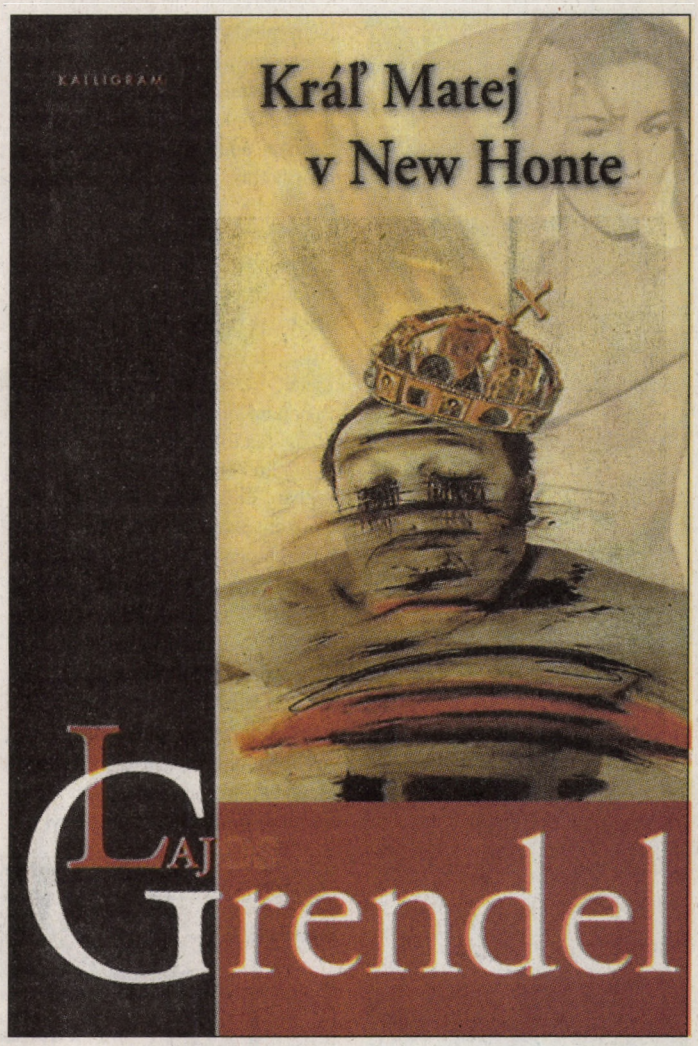

„A Grendel-fordításaim – az hosszú mese. Lajossal A. Nagy Lászlóék pozsonyi alsódűlői lakásán találkoztam, már akkor felfigyeltem rá, fordítottam is egy elbeszélését. Később rendszeresen tartottuk a kapcsolatot, lefordítottam az Éleslövészetet, majd a Galerit, az Áttételeket Lajos kéziratban hozta el. Annak kicsit pesszimista volt a kicsengése, ezért az volt a véleményem, hogy csak úgy adható ki, ha hozzácsatoljuk az előző kettőhöz. Az engedély csak a két regényre volt meg, a Kiadói Főigazgatóságon Šabík azt mondta, tegyük be az Áttételeket is, a papírokra pedig ne írjunk semmit. Közben az Éleslövészet francia kiadása is felmerült, ebből persze megint baj lett, a minisztérium szuperlektorokat bízott meg a szlovák kiadás felülbírálásával, Miloš Tomčík véleménye segített, hogy végül engedélyezték a könyvet. Én meg szerkesztőként azon voltam, hogy a szlovák fordítás pár nappal hamarabb jelenjen meg, mint a francia. A nagy csata csak ezután következett. Az Áttételeket javasolták Madách-díjra, a zsűriben voltam Rudi Chmellel együtt, ám volt ott egy harmadik is, aki felszólalt, hogy neki ideológiai kifogásai vannak. Grendel nem kapta meg a Madách-díjat. Chmel mindenesetre a könyv néhány példányát szétosztotta szlovák írók között. Elkezdtek telefonálgatni – például Šmatlák, Mináč –, hogy a fordításhoz biztosan nem tettem-e hozzá valamit. Végül Grendel Lajos megkapta a Szlovák Írószövetség prózadíját, az Áttételek 1985 legjobb szlovák prózája lett, én pedig a fordításért a Hollý-díjat. Szóval, az illető akadékoskodó visszakapta szépen, de a háttérben nagy küzdelem folyt. Aztán jöttek az elbeszélések, akkortájt – úgy látszik – én is jó passzban voltam, mert ezekhez a fordításokhoz ma sem tudok hozzátenni semmit. Összesen vagy tíz könyvét fordítottam. Az utolsó a Mátyás király New Hontban című, s ebben az évben még a Tömegsírnak és az Éleslövészet új kiadásának kellene megjelennie."

„Ki akartuk adni Mészöly Miklós Saulus-regényét. Ez eredetileg kb. ötszáz oldalas volt, Mészöly mutatta nekem, de lerövidítette. Ez abba az akadályba ütközött, hogy bibliai téma volt. Már nem tudok visszaemlékezni, hogy akkortájt feszültebb kapcsolat volt-e az egyházzal, az is lehet, mert az ideológiai benyúlások, a cenzúra kifürkészhetetlen volt. Lementem Budapestre, s Mészöly javasolta, hogy cseréljünk. A Pontos történetek út közbent adta, amely az ő neve alatt jelent meg, de lényegében Polcz Alaine történeteit tartalmazza. Ebből lett a Cestovné výjavy. Mészöly mindig azt mondta nekem, hogy ez a legszebb idegen nyelvű könyve. Visszajelzések is jöttek, például Ján Števček, a Comenius Egyetem egyetemi tanára felhívott: Karcsi, hát ilyen irodalom van Magyarországon? Nagy élvezettel olvasta, mert eddig azt hitte, hogy csak a franciák írnak ilyen prózát. Sőt, a rádióban is ment, kétszer felolvasták az egész könyvet. Később már Mészölyt nem lehetett kiadni. El is mondhatom, hogy egyszer – egy januári vagy februári napon történt – betoppantam hozzá a lakására, éppen ott voltak Nádasék meg az egész nemzedék, és akkor írták alá a magyar Chartát. Nekem Miklós nem is engedte. Aztán egy héten belül már hivatalosan jelezték a szerkesztőségben, hogy Mészöly rajta van a listán, nálunk egészen a rendszerváltásig nem is jelenhetett meg tőle semmi."

Nem mindig lehetett tudni, hogy a cenzori hivatalban – ez az a bizonyos hivatal, a sajtófelügyelőség – mit fognak kifogásolni, mert a mindennapi politika eseményei is közrejátszottak. Amíg a cenzori hivatal nem adta meg az engedélyt, a nyomda nem nyomtathatta ki a könyvet. Ezért is tartott olyan hosszú ideig a könyv előkészítése, legalább egy év volt.

Listák nem voltak a lefordítható vagy nem lefordítható szerzőkről?

Hogy korábban voltak-e, nem tudom. Én '68-tól dolgoztam a Tatranban. Először nem voltak listák, alapként szolgált az otthoni kiadás ténye, s persze olyan szerzők fordítására, akik Magyarországon nem jelenhettek meg, pl. Márai Sándorra, senki sem gondolt. Problémát jelentett a határon túli magyar irodalom kiadása is, bár lista erre vonatkozóan nem volt. Mikor már könnyebben lehetett megjelentetni ideológiailag semleges műveket, szóba került például az erdélyi Szilágyi István, le is fordítottam tőle körülbelül százhatvan oldalt, de akkor az a vád ért, hogy állítólag én akarom egyesíteni a magyar irodalmat. Végül odaadtam a munkát egy munkatársamnak, s csak az utószó jelent meg az én nevem alatt. Gondolkodtunk azon is Marta Lesnával, a Smena szerkesztőjével, hogy kiadjuk Gion Nándortól a *Virágos katonát*, ami más környezetben, mint a szlovák irodalomban a *Zbojnícka mladosť*, de ugyanúgy egy gyermekvilágot ábrázol. Hiába illet ez a Smena Kiadó arcélébe, baj volt azzal, hogy vajdasági a szerző, úgyhogy az egészből nem lett semmi. A hetvenes évek végén, ahogy megindult a Charta mozgalom, már voltak listák, erről szorgalmasan értesítették is a hivatalos helyeket.

Összedolgoztak azoknak a szlovák kiadóknak a szerkesztőségei, amelyek foglalkoztak a magyar irodalom fordításával?

A Tatran volt az egyik, ahol a magyar irodalommal rendszeresen foglalkoztak, és volt még a Smena és a Slovenský spisovateľ, a Szlovák Írószövetség kiadóvállalata. Meg kell mondani, hogy a szépirodalmi részlegen mindhárom könyvkiadóban nyitottak voltak, ezért ki lehetett adni egypár olyan könyvet is, amely például csehül is nehezen jelent meg. Elég jó volt a kapcsolat a szerkesztőségek között, s mindegyiknek megvolt a maga külön feladata. A Tatranban mi inkább a huszadik századi magyar irodalomra összpontosítottunk. A klasszikusokkal az volt a helyzet, hogy kihaltak a műfordítók, ezért a régi fordításokhoz kellett nyúlnunk, például amikor Rudolf Chmellel összeállítottuk a Világirodalmi Arany Alap című sorozat számára a Mikszáth-válogatást, elég nagy gondban voltunk, mert a fordítók három nemzedéke van képviselve a kötetben. Ezt nem volt könnyű egységesíteni, ezért a klasszikusok kiadása ilyen okokból is maradt abba. A Smena olyan könyveket válogatott fordításra, amelyek főleg az ember ifjúságát, fejlődését tükrözték. Náluk jelent meg például Bertha Bulcsu is. A Slovenský spisovateľ inkább a kortárs irodalomban keresett műveket, s véleményem szerint itt is megjelentek nagyon fontos könyvek, például Fejes Endre *Rozsdatemetőj*e, amely jelezte a szlovák olvasóközönségnek, hogy erről a témáról is el lehet valamit mondani.

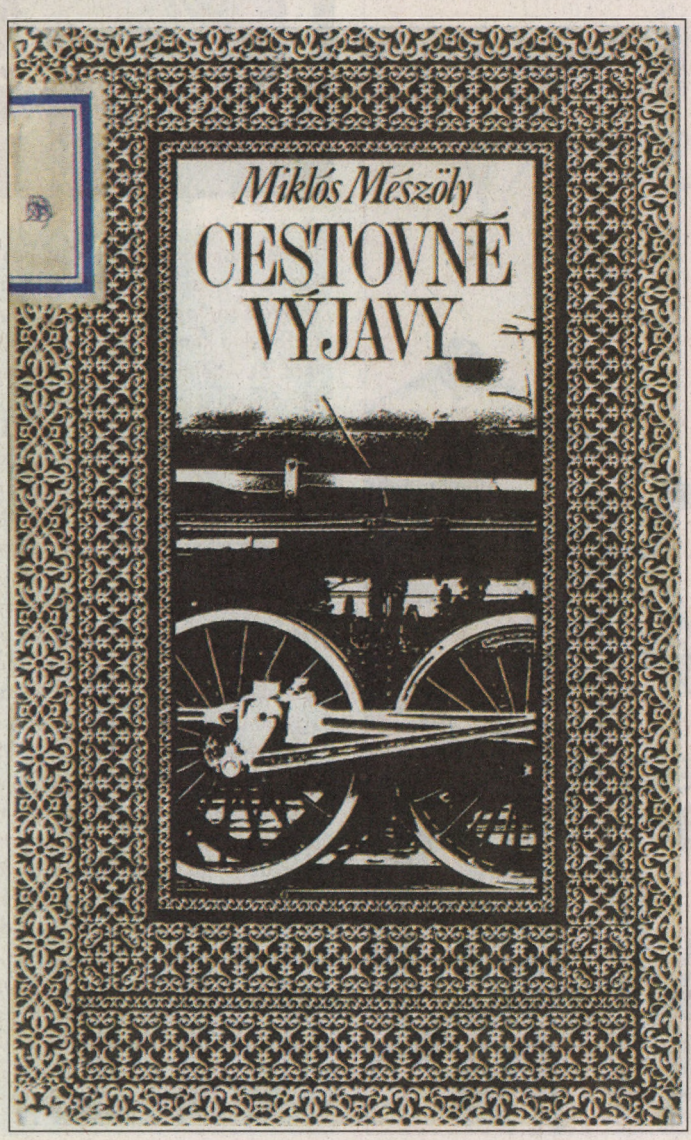

Mi volt a helyzet a Tatranban?

A Tatranban, ahol én számítottam a modern magyar irodalom legjobb ismerőjének, az iránt a vonulat iránt érdeklődtünk, amely értékrendjében a Nyugat hagyományát követi. Megjelent szlovákul Ottlik 1976-ban, Örkény István *Egypercesek*je, Mándy Iván több szövege, például a *Régi idők mozija*, Kosztolányitól az *Esti Kornél* mindkét ciklusa (akkortájt ez volt az egyetlen kiadás, ha jól tudom, amelyben mind a 35 Esti-novella megjelent), lefordítottuk Csáthot, engedélyünk volt Krúdy három regényére – ott én léptem vissza –, terveztük Babitsot, de rá már nem került sor, mert felgyorsultak az események. Ezek a könyvek mutatták, hogy a magyar irodalomban a polgári értékrend is jelen van, mivelhogy a szlovákból épp ez hiányzott a szlovák társadalom fejlődésének eltérő volta miatt. Ezek a könyvek mai szemmel nézve hihetetlen példányszámban jelentek meg és fogytak el. Különösen a konszolidációs években mégiscsak egy

„1968-tól huszonkét éven át a Tatran Könyvkiadó szerkesztője voltam. 1990-ben Prágán keresztül kerültem Budapestre mint nagykövetségi kulturális tanácsos és a volt Kulturális és Tájékoztatási Központnak az igazgatója. Mikor Csehszlovákia kettévált, maradtam mint a Szlovák Kulturális Központ igazgatója. 1996-ban leváltottak, ennek is megvan a maga háttere, amelyre Esterházy Péter szépen rávilágított egy írásában. Azóta tanítok a Pázmány Egyetem szlovák tanszékén, közben voltam még egy ciklusban igazgató az intézetben. A Szegedi Egyetem Pedagógiai Karán is előadok 20. századi szlovák irodalmat, bevezetést a szlovák kultúrába és irodalomtudományba."

(A szerző felvételei)

kicsit másképp gondolkodtak, és azt hiszem, a közönség ezt meg is értette. Ez a folyamat aztán befejezetlen maradt, mert rá kellett volna kötni Mészöly Miklós több művével és az akkori fiatal nemzedékkel, Esterházyval, Nádassal. De erre már nem kerülhetett sor, mert az ő könyveik nálunk ideológiai korlátokba ütköztek. Ha akkor ki lehetett volna adni szlovákul mondjuk a *Termelési-regényt* – amelyet Németországban vagy Franciaországban is megértettek, pedig ott nem úgy élték meg az ötvenes éveket, mint nálunk –, Szlovákiában óriási visszhangja lett volna.

Tehát az a prózanemzedék, amely Európa-szerte sikert aratott, és felhívta a figyelmet a magyar irodalom értékeire, a szlovák irodalmi köztudatban inkább hiányként mutatkozott csak?

Ha tovább lehetett volna vinni a folyamatot, eljutottunk volna a magyar irodalom posztmodern korszakához. Ez persze fikció, de ha nem maradt volna ki a szlovák fordításirodalomból a nyolcvanas években Esterházy és Nádas nemzedéke, véleményem szerint sokkal könnyebben lehetne érteni mondjuk Kukorelly vagy Németh Gábor szövegeit, amelyek idén jelentek meg szlovákul.

Viszont sok fontos könyv hozzáférhető lett szlovákul. És jelentős részben az ön nevéhez – mint műfordítóhoz, szerkesztőhöz, irodalomszervezőhöz – fűződik a közelmúlt magyar prózájának a szlovák közönséggel való megismertetése. Mostanában mivel foglalkozik? Fordít? Kutat? Előad?

Jelenleg a 19. századi magyar prózával foglalkozom, olyan szemszögből, milyen képet mutatnak a magyar írók a szlovákokról. És fordítok is, most főleg szlovák vonatkozású novellákat Eötvöstől, Gárdonyitól, Jókaitól, Mikszáthtól, az elkészült tizenkét Mikszáth-elbeszélésből lehet, hogy önálló kötet is lesz. Például rátaláltam a *Kemény koponyák* című írására, amelyben először hozza össze irodalmi szinten a tótokat a buta jelzővel. Ez a Pázmány Péter Egyetem Szlavisztikai Intézetének a kutatási témakörébe esik, a fordítások majd kötetben is meg fognak jelenni, tanulmánnyal, jegyzetekkel kísérve. A szegedi egyetemen is oktatok, ott őszre Grendelnek a szlovák irodalmi vonatkozásairól szervezünk egy szlovák nyelvű szimpóziumot.

Görözdi Judit

Hogyan halnak az emberek

1. Tadeus úr

Gyönyörűek a szeptemberi napok a Csallóközben. Egy ilyen szép napon ültem Darányi ütött-kopott kastélyának teraszán, néztem a hatalmas Dunát, melynek szürke hullámai a lábunk alatt hömpölyögtek. Százéves platánok árnyékában ültünk, s tűnődve gyönyörködtünk a vízből könnyű pára száll fel, valahol mögötte ömlik a Dunába a Vág.

Kis társaságunk mély fonott karosszékekben ül a kerek asztal körül. A házigazda vendégszeretetét élvezzük: üvegekben aranysárga bort rak elénk, és sonkát hófehér kenyérrel. Egy kis kosárban nagy, leveses körték vannak, piros almák, sárgászöld szőlő jókora fürtjei.

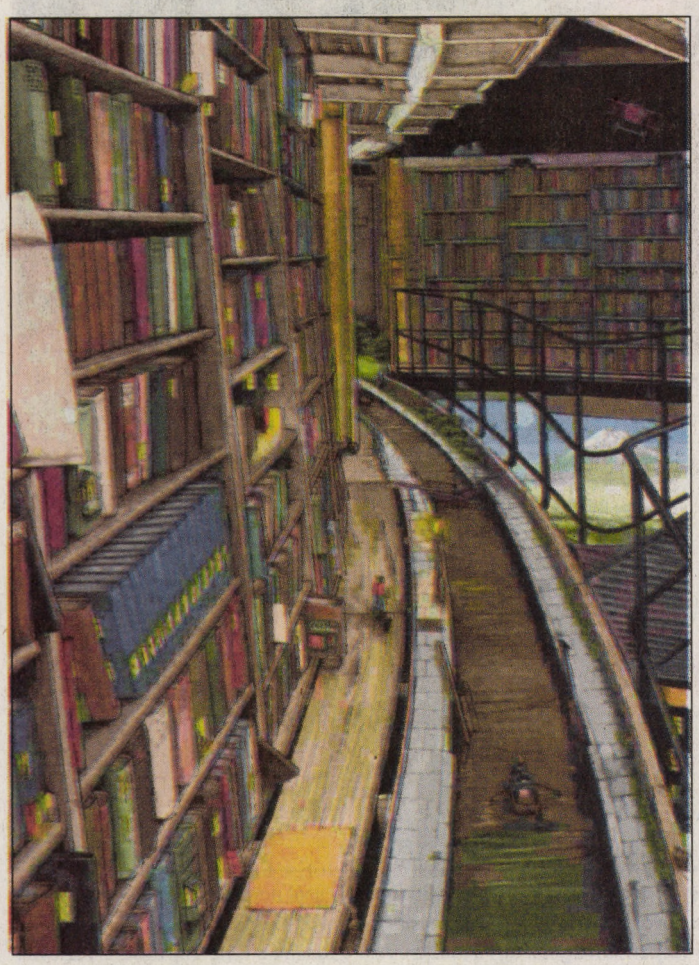

kilátásban. Ezen a szakaszon nagyon széles a Duna, partjait sűrű zöld bozót szegélyezi. Közel a parthoz nagy zöld foltokban szanaszét szigetek, fáikat alul a víz tartja nedvesen, fölöttük rikácsoló madarak röpködnek. Máskülönben fenséges csönd van itt, akár a templomban. Csak olykor, ha a vizet pár pillanatra felszántja egy gőzös, csobbannak az apró hullámok a fövenyen, vagy ha szellő lebben, akkor zizzenek a zöld ligetek, az öreg akácok és a barna sás. Oly hangon, mint amikor sok ember imádkozik.

A nap már lebukni készül, de még világos van. Innen déli irányban látni a komáromi hidat, de távolabb már ködbe vész a Duna. A csehszlovák állam határán vagyunk, néhány méterre Magyarországtól. Tisztán látjuk a Duna túlsó partján a fákat és az embereket. Úgy tűnik, egyetlen nagy lépéssel átléphető volna ez a határ, persze, ha nem őriznék fináncok és csendőrök, akik elgáncsolnák az embert, ahogyan azt a törvény előírja számukra.

Ilyen nagy lépéssel vagy így valahogy akarta ezt a határt átlépni Tadeus úr is, aki valahonnan Lengyelországból vetődött ide úgy tizenöt évvel ezelőtt. Róla és szomorú sorsáról az alábbi különös történetet hallottam itt, az öreg platánok alatt:

Még az első Csehszlovák Köztársaság idején történt, hogy Komárom utcáin föltűnt az ismeretlen idegen, amint lassan és méltóságteljesen elsétál a Dózsa étterem előtt, aztán a kikötő mellett fel a vashídra, mely négy hosszú pillérével ível át a Duna fölött, s melyen át Magyarországra vezet az út. Az idegennek szakadt volt a ruhája, de előkelő az arca, nem nézett se jobbra, se balra, csak ment egyenest, aztán fel a hídra azzal, hogy átmegy rajta.

Csakhogy a hídon van egy kis bódé, ebben meg a határőrség, mely feltartóztatta Tadeus urat.

– Kérem az útlevelét! – szólította fel az őr.

Tadeus úr büszkén kifeszítette mellét, magasról méregetve az egyenruhásokat, olyan bosszús arckifejezéssel, mint amikor az embert kellemetlen alakok fölöslegesen zaklatják.

– Mi az, hogy útlevél? – kérdezte Tadeus úr szigorúan.

– Ne szórakozzon! Mutassa az útlevelét!

– Mi az, hogy útlevél? – kérdezte ismét Tadeus úr, és szeme szikrát hányt.

– Olyan kis könyvecske pecsétecskékkel – magyarázta az egyik finánc arra gondolva, hogy az ismeretlen tréfálkozik.

Csakhogy az komolyan gondolta, amit kérdezett, mert megvetően végignézett az egyenruhásokon, s továbbment a hídon. Azok meg gyorsan kiléptek utána, és galléron ragadták.

– Uram, ez itt az államhatár, iratok nélkül nem mehet tovább! – magyarázták neki finoman.

– Nincsenek határok! – üvöltött fel az idegen, s kézzel-lábbal hadakozva igyekezett kiszabadulni.

A fináncok és a csendőrök jó emberek voltak, s rögtön látták, hogy egy őrülttel van dolguk, épp ezért nem is nagyon haragudtak vad ellenkezése miatt, csak továbbvezették, el a híd közeléből. Ott aztán kissé megtaszították, és többet nem foglalkoztak vele. Visszatértek a határon álló bódéjukba.

Csakhogy Tadeus úr kitartott az igaza mellett, s amint a határőrség eltávolodott, futva nekiveselkedett, hogy mégis átjusson a magyar oldalra.

Az ismeretlennek ez az állhatatossága ekkor már valóban megharagította a határőrség szerveit, Tadeus urat ezért elővezették és őrizetbe vették. Kiderült, hogy valahonnan Lengyelországból származik, megállapították a nevét, melyre már nem emlékszünk, s visszatoloncolták lengyel hazájába. Úgy tűnt, ezzel a hatósági eljárással Tadeus úr ügye elintéződött, s az eset jegyzőkönyve véglegesen elfektethető.

Csakhogy nem így történt. Három hónap múlva Tadeus úr ismét feltűnt a komáromi hídon. Még szakadtabb volt, mint azelőtt, sápadtabb és véznább, csak a szeme világított jobban.

– Nincsenek határok! – üvöltötte, akár a megszállott, amikor ismét feltartóztatták. – Mutassák meg a földön a határvonalat, amit az Úristen festett oda, mutassák meg! Azt a vonalat emberek rajzolták oda piros vérrel!

Ismét le akarták tartóztatni, de megszökött. Nézték, amint a part mentén szalad, amíg csak el nem tűnt a tekintetük elől.

Néhány nap múlva Komárom és Izsa között kihalászták a holttestét a Dunából. A halászok látták, amint vízbe fúlt: ruhában lépegetett a Dunában, s valamit kiabált, mígnem a víz a szájába nem ömlött s át nem csapott a feje fölött. Aligha nem akkor is azt kiabálta, hogy nincsenek határok.

Ilyen különös volt Tadeus úr.

(folytatjuk)

Emo Buhúň (1899–1959)

prózaíró és publicista, a két háború közt számos – irodalmi, kulturális és humoros – lap megalapítója, 1945 után a Týždeň, a Roháč, majd a Kultúrny život szerkesztője. Mikszáth-művek fordítójaként is ismert. Szerteágazó életművében mikszáthi ihletésű novellái, humoreszkjei, anekdotikus történetei a maradandóak. Emlékét és stílusát a kilencvenes évek elején Kutak Anna elevenítette fel Kalligram-beli novelláiban.

(Cs. G. fordítása)

Kecskés Ildikó, az érsekújvári Anton Bernolák Könyvtár igazgatóhelyettese megnyitja a rendezvényt *Szabó Péter felvételei*

Emlékezetes író-olvasó találkozó

2006. szeptember 12-én az érsekújvári Lavazza Irodalmi Kávéház évadnyitó rendezvényén Pénzes Tímea *Mesél a múlt* című regényét, Juhász R. József *Képben vagy?* című vizuális költészeti kiadványát és H. Nagy Péter *Paraziták* című kritikakötetét mutatták be, nagy számú érdeklődő előtt. Az est Kecskés Ildikó rendezvényszervező bevezető soraival vette kezdetét, majd a szerzők munkásságának rövid ismertetése után H. Nagy Péter vette át a szót, aki a beszélgetés vezérfonalául az emlékezés kérdését javasolta. Három enynyire eltérő kötet esetében ugyanis nem könnyű olyan témát találni, melyhez mindhárom egyenlő érvényességgel szólna hozzá. Mivel azonban Pénzes Tímea regénye a családi emlékezet folytonosságára, Juhász R. József könyve az avantgárd és az avantgárd utáni művészeti formák műfajközi emlékezetére, H. Nagy Péter kritikusi tevékenysége pedig az irodalomtörténeti emlékezet önreflexív folyamatára épül, ez a választás nem bizonyult egészen elhibázottnak. Sőt a beszélgetés során ebből számos más téma is kibontható volt, a közönség tehát nem távozott „üres kézzel". A rendezvény emellett egyfajta kuriózummal is szolgált, hiszen míg Pénzes Tímea regényéből és H. Nagy Péter könyvéből elhangozhatott részlet, addig ez Juhász R. József esetében kivitelezhetetlen volt. Ezért a közönség kivetítőn keresztül nézhette a multimediális művész alkotásait, mint kiderült: a teljes kiadvány képanyagát. Vagyis olyan író-olvasó találkozó zajlott le, melynek folyamán a jelenlevők a helyszínen „olvasták el" az egyik szóban forgó alkotást.

H. Nagy Péter

Gyülekezik a közönség. Az első asztalnál Balázs F. Attila, Haraszti Mária és Pénzes István

Főszereben: Karol Wlachovský

Különös, hogy a szlovák és a magyar irodalom e fáradhatatlan közvetítőjének csak *A (cseh)szlovákiai magyar irodalom lexikona 1918–2004* (Madách-Posonium, 2004) című kötet szentel szócikket, a hasonló szlovákban (*Slovník slovenských spisovateľov*, Kalligram, 2005) hiába keresnénk a nevét. Karol Wlachovskýnak, aki ismerősei körében és ismert szakmai körökben is egyszerűen csak Karcsi, számos fordításkötetén kívül a Nap Kiadónál 1995-ben önálló kötete is megjelent. Az alábbi életrajztöredék ebből a *Belső világosság. Párbeszéd a magyar irodalommal* című kötetből származik. (A napokban elhunyt Brogyányi Judit emlékének.)

„Gömörből, régi bányászcsaládból származom. A születési bizonylatomat Gočovóban állították ki, de valójában egy kassai kórházban születtem, 1941-ben, egy májusi napon, a bika és az ikrek fordulóján. A nevem egyébként szorosan kapcsolódik Gömörhöz, konkrétan a Vlachovo (Oláhpatak) nevű faluhoz a Sajó mentén, Dobsina alatt. Kora ifjúságomtól, amióta csak az eszemet tudom, szlovák és magyar szót egyaránt hallottam. Leginkább nagyszüleim rozsnyói kúriáján volt ez így. Míg nagyanyám, még fiatalon, szinte teljesen elmagyarosodott, s csak törve beszélte a szlovákot, annak is a sárosi nyelvjárását, nagyapám, a rozsnyói állami gimnázium igazgató-tanára, tökéletesen ismerte mindkét nyelvet, természetesen a klasszikus latin és görög mellett. Talán ő volt a családban az egyetlen, aki nem vette zokon, hogy nem apám nyomdokaiba lépek a stúdiumaimban, apám ugyanis bányamérnök volt."

„Magyarország az én második otthonom..." Pozsonyi beszélgetés Karol Wlachovský műfordítóval. Brogyányi Judit interjúja. Részlet

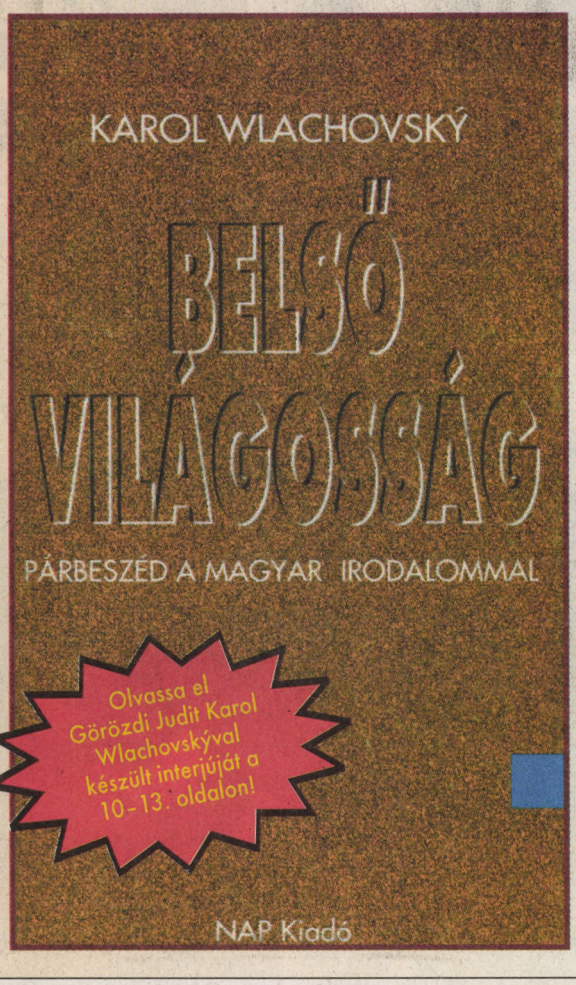

Az Új Szó könyvekkel és olvasókkal foglalkozó melléklete

Könyvjelző

Megjelenik havonta egyszer
Készül a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának támogatásával

Szerkeszti: Csanda Gábor
DTP: Toronyi Péter

Levélcím:
Könyvjelző, Námestie SNP 30, 814 64 Bratislava 1
Villámposta:
konyvjelzo@poetic.com
www.ujszo.com

A Könyvjelző legközelebb október 19-én, csütörtökön jelenik meg.

Nyerteseink

Mellékletünk legutóbbi feladványának megfejtése: Dávid Teréz. Rengeteg levél érkezett, minden rejtvényfejtőnek külön köszönet értük. Hét nyertesünk, akik sorsolással könyvet nyertek (Vámbéry Antológia 2006, a Lilium Aurum Könyvkiadó ajándéka): **Csontos Attila** (Gúta), **Ferenczi Krisztina** (Ekecs), **Kajla Krisztina** (Losonc), **Komáromi Mária** (Erdőhátkarcsa), **Kósik Tünde** (Sávoly), **Lévai Józsefné** (Izsa), **Szalay Mária** (Zselíz). Mindenkinek gratulálunk!

Figyelem! Várjuk az olvasással kapcsolatos véleményüket, rövid könyvbemutatóikat – a megjelentetett levelek feladóit szép könyvvel honoráljuk. Főnyeremény: a Kalligram Kiadó válogatott könyvekből álló csomagja.

A bemutatott könyvek a megjelölt kedvezményes árukon megrendelhetők

A megrendelő neve:	Szerző:	Cím:	db
utca, házszám:			
irányítószám, helység:			
Telefonszám:			

1000 Sk feletti megrendelés esetén nem számítunk fel postaköltséget (65 Sk).
Könyvtárak és iskolák, figyelem!
1000 Sk feletti megrendelés esetén 25% kedvezményt biztosítunk.

A megrendelés címzettje: Vydavateľstvo Kalligram, s. r. o.
Staromestská 6/D P. O. Box 223 810 00 Bratislava 1
Tel./Fax: 00421-2-544 15 028 e-mail: distribucia@kalligram.sk